

מג'נון לילא

בין הסימנים המעידים על תסיסת אנשיהרוח במצריים, שהחלה זמן רב קודם ל"יוזמת השלום" של הנשיא סאדאת, והמתפרסמים בקובץ סופרים והוגים מצרים על המטרות הלאומיות שראה אור החודש בעיברית, בולט ראיון שהעניק החשוב שבסופרי מצריים, **נגיב מחפוז**, במאס 1975 לעיתון הכוויית אל-קבס. בין השאר אומר מחפוז:

— וודאי שאינני מתכוון לטעוהם שנכשבו ב-1967. הדבר מובן מאליו. אני מתכוון להסדר סופי. כאשר נגיע להסכם על הסדר כזה, אם נוכל להשיג שלום-אמת בכך שנקריב חלק מהשטחים שהיו במקורם נחלתנו, נעשה כן למען הצלחת ההסדר והבטחת יציבותו של השלום. אני מאמין שהשלום יקרו לנו ולעתידינו ועדיף על שטחים, כי איננו יכולים לבנות את הציוויליזציה אלא בתנאי שלום. הנוקטים עמדות קיצוניות ודורשים להשיג במאבק ובמילחמה, עד לשיחרור כל שטח מהשטחים, פועלים כפי שעשתה קרתגה במלחמתה הממושכת וחסרת התיקוה עם רומא. קרתגה המשיכה להילחם ברומא — מאות שנים, עד שאיבדה את כל כוחותיה ונפלה ואז איבדה את עצם קיומה. נכון שהיא נזכרת כדוגמה של גבורה ואומץ ועמידה איתנה, אבל איפה היא היום. הבה נראה מה עשתה גרמניה, למשל, לאחר תבוסתה במלחמת העולם השנייה. אילו נתפס עם גרמני לעמדות קיצוניות ועמד על משך המאבק לא היתה גרמניה קיימת היום. גרמניה החלה מייד בשיקום הריסות המלחמה והיפנתה את כל מקורותיה לבניית הכלכלה והציוויליזציה שלה, וכיום היא המדינה החזקה באירופה. היא חזקה מבריטניה, שיצאה מהמלחמה מנצחת. אנו, תודה לאל, לא הובסנו כגרמניה. לא התחלנו ממצב של מובסים, כפי שהחלה גרמניה. אנו פועלים כמצרית, יזינו על העליונה ואנו חופשיים לפעול כרצוננו. אך, השכל הוא שצריך לשלוט על רצוננו, ואל לנו להיגרר אחרי הרגש, לבל נפסיד את נצחונותינו וניהפך לאפר. עלינו להיאחז בנקודת מוצא זו ולהתחיל לבנות את הציוויליזציה ולפעול להשגת השלום, כדי שהמלחמה לא תתחיל ותזנו ותחלל את כל הישגינו ואת כל מה שביכולתנו להשיג באמצעות נכסיו והיו העתק שבידינו. אל תוציאו את הכסף על רכישת נשק. הוציאו אותו למען האדם והציוויליזציה ולמען העתיד, גם אם הדבר יחייב אותנו לעשות כמה ויתורים. יש לשקול את העניין לפי העולות שתצמח לנו: להשיג את השלום, במחיר כמה ויתורים, או לא לוותר, במחיר המשך המאבק והמלחמה. עלינו לדעת, שתקוותה הגדולה של האמריקאים והישראלים היא שהמאבק והמלחמה יימשכו. בדרך זו נתגשם האסטרטגיה הארוכת-טווח שלהם להקזת דמם על הערבים ולהתשת כוחם שבא לידי ביטוי לאחר מלחמת אוקטובר. אל תיתנו לרוש להוליכנו בדרך שהלך בה מג'נון לילא, שהרגש השתלט עליו, עד שיצא מדעתו והחל תועה ומשוטט במיד בריות, בלא להשיג דבר. יש הבדל גדול בין אדם הגיוני לבין אדם השבוי ברגשותיו. בטרם ידעת הרגש של מחשבותיכם, בידקו את הדבר באובייקטיביות ובשיקול דעת, לבל יוליכונו הרגש אילי אבדון. אל תעשו מפלסטיין, לילא! ומערבים, מג'נון לילא! לבל יאבדו פלסטיין והערבים גם יחד...

* כינויו של גיבור רומנסה ערבית קדומה, שיצא מדעתו מרוב אהבה אל לילא, שלא הותרה לו. לפיכך נחכנה, המשוגע של לילא.

בהקבות יוזמת השלום. הראשון מבין מאמרים מתוך קובץ שהופיע תחת כותרת זו, ואילו השני מביא מיבחר מאמרים העתייםטויות בעיתונות המצרית, ותגובות על ביקורו של אל-סאדאת בארץ. בסיומו של דבר, קובץ מאמרים מרתק זה, שתורגם החודש לעיברית, פורש בפני המעיין בו עולם מדהים של גיגודים, עולם של פתיחות אידיאולוגיות לעומת שמרנות לאומנית מדימה. המאמרים מרתקים, והמדהים שבהם הוא הטונים שבהם ערכה החברה המצרית במהלך השנים האחרונות את הדין היצירי הנוקב בדבר עתידה, בפומבי. דיון, שבמהלכו החלה מתפתח המחשבה שהביאה בסופו של דבר את יוזמת השלום של הנשיא סאדאת. תהליך של כתובות על הקיר, שבדומה למחלל יום-הכיפורים עיניהם של הישראלים היו אסומות להן, שורשי יוזמת השלום של סאדאת נעוצים בתהליך זה. שבו פתחו אנשיהרוח של המצרים. המעקב בקובץ זה, אחר המאמרים המתארים את תהליך ההשלמה האינטלקטואלי במצריים, ככחו לעורר קינאה רבה בלב אנשיהרוח והסופרים בישראל, שנגררו אחר המאמרים העתייםטויות במקום לצפות אותם, ושבויכוחותיהם, בעשור השנים האחרון, הם מזכירים לעיתים את התדמית שלנו לגבי רמת הוויכוחים שנהוגה בחברה המצרית בתקופה שקדמה למלחמת ששת הימים.

והוא קובע: "האם זה אפשרי שכמה חוגים ערביים מתארים לעצמם שהסופר ציאל הטכנולוגי והכלכלי של ישראל יכול להיות גורם המסייע לפיתוח הערבי ולא גורם מפרע גרדא? מדוע מתארים הם זאת לעצמם? מפני שבפנים הראשונה נוצרו תנאים בהם אין זה מן הנמנע שלישראל יהיה, תפקיד פונקציונאלי" בי איור, בפעם הראשונה מפתח דגם, הע" שוי להמריץ אנשים לבדוק מהו הריזון שיצמח מהשלמה הדרית כלשהי בין, האי-כות הישראלית" והכמות הערבית; השי-למה בין הפוטנציאל הטכנולוגי האנושי של ישראל לבין ההון הערבי החצורך של הערבים והשקיע הון בצורה ריווחית, שהיו כסף מחפש טכנולוגיה...".

בסיפור שראה אור בשנת 1975, צופה סיד אחמד בין השאר: "אפשר, למשל, לצפות שיוצא להקים מפעלי תעשייה אלה במני ובחולות הנגב וכן ברצועת-עזה ובגדה-המערבית ובכל פינות המדינה הי-פלסטינית ואפילו על הגבולות שבין ישי-שכאוריים אלה יוקמו תעשיות פטרוכי-מיות, וכי פמויות גדולות של הנפט המוע" בד בצניורות למטרם ייגארו כדי להיון את התעשיות הללו, כך שבמשאבים ערביים אלה ייוצאו לא רק כ'מריג'לים' אלא גם כמוצרי-תעשייה מגומרים-למחצה...".

הפרקים האחרונים בקובץ הנסקר, מרי-פיעים תחת הכותרות חזון שנת 2000 ו-

אלפים הכפרים המצריים, היה חלקו של כל כפר, מיליון ל"מ. כסכום כזה אפשר היה לבנות מחדש ולהעלותם לרמה של הכפרים באירופה...". בהסברו על כישלון המהפכה המצרית של 1952, מוסיף אל-חלים: "השלים (אל-נאצר) הצליח לזוהת את מצרים כולה עם אישיותו ולשכנע את מצרים — אשר שנותיה המשת אלפים ויותר — כי שנותיה כשנות המהפכה הי-מישטר, וכי לפני כן לא היו המצרים תול-דות-חיים הראיות להיזכר וכי לא היו לה כאלה לאחר כן. הצלחתה של מדיניות זו לדחום את מצרים, הענק, לתוך קופסת המהפכה והמישטר — חנקה את מצרים תרמה לה לאבד את מודעותה לעוצם גדולתה..."

אדם שהתייצב בראש המחנה הניצי בי-מצריים הוא **מוחמד חפנון הייבלי**, שבי-קובץ הנסקר מתפרסם מאמרו דוקטרינת הביטחון הישראלית, ובו הוא מטיף למיל-חמת-החרמה עד לרגע ניפוץ הבסיס הביט-חוני לקיומה של ישראל. תמיכה להשק-פתי ולעמדותיו של היכל מעניק ל"מפ"י אל-ח'ז'לי, במאמרו מצרים של אוקטובר — לאן? שראה אור במאי 1974.

הבולט ביכולת ניתוחו, בראייתו את העתיד ובחזיון המהלכים להתקרות עם ישראל, שאכן התרחשו, היה **מוחמד סיד אחמד**, שפירסם בשנת 1975 את סיפרו בהידוס התוחים, ובו הוא מציג את עיקרי השקפתו כי בעיקבות מלחמת אוקטובר, עולה הצורך בהסדר עם ישראל. בהידוס התוחים מהווה את הביטוי המגור בש של זרם מחשבתי זה של אנשי-רוח מצריים. הוא תוקף בעת ובעונה אחת את ה"ניצים" במצריים ובישראל, ומתי-פלמס עם הקו המדיני של אש"ף. סיד אחמד טוען כי במלחמת 73 נוצרו, "איוון ו"מכנה משותף" המאפשרים הסדר של שלום. בין השאר כותב סיד אחמד, בקטע מסיפרו המצוטט בקובץ: "הגיעה השעה להפסיק לצייר לעצמנו את העתיד עלי-פי העבר. לחדול מרחות מראש כל מה שאינו שואב את צידוקו מתנאים שנוצרו בעבר. ודאי שאין לך תיאור של העתיד שאינו נישען על בסיס בהיסטוריה... העולם משתנה במהירות, ואין מרחמים בו על הכפנר. עלינו ללמוד איך להתגבר על הדברים הפתיעים בנו, שאם לא כן ישתקו כאבינו את מחשבתנו... עודנו חיים לפי הגיון של הברה שפכת. יתירה מזו, אנחנו כפכנה, שהגיון החכמה השכסית ילך ויתחזק..."

בפרק מה פירושו של ההסדר? המועתק מסיפרו, מביא סיד אחמד הגדרות והנחות שהפכו שרירות בחזוי קמפדייוויד, כמו: "במיסגרת ההסכם יסכימו כל הצדדים ל"סוכרף לנטוש את דרך המלחמה כאורח סופי, להשכיח שלום ביתיהם. הסדר מעין זה הוא האפשרות בעלת הנוק המועין ביותר לכל הצדדים. משמעותו היא כי הצדדים מסכימים שנהווה ביניהם אי-זון...". ובנושא הפלסטינים מדגיש סיד אחמד: "אשר לתכניות הכרוכות כי החלטה 242, הרי המולדת שבהן היא הנוסח העופק הנכבולות כסוחים מוכי-רים נוסח זה הוא הכבים להקפאת הני-גודים האנכים, ומשמעותו היא כי ההסי-דר יעניק לישראל ביטחון (באמצעות גבולות כסוחים) בתמורה להחזרת הרי-בנות על האדמות שניכששו למדינת-ערב..."

בהידוס התוחים עוסק גם בבחינת אפשרויות ההשלמה העתידית בין, האי-כות הישראלית" לבין, הכמות הערבית",

הוא מציג במאמרו את הסיכסוך-הישרא-לי-ערבי כסיכסוך פוליטי רציונאלי. אחר-כך הוא פורש גלריה של טיעונים בדבר דו-קיום-בשלום בין יהודים לערבים: "כא-שר צלחה אל-ח'ז' שחרר את ירושלים, חזרו תושביה היהודים, בעיקבות צבאו של הגיבור הערבי הגדול. בתקופת ימי-הביניים, בשעה שאירופה סגרה את הירו-דים בשכונות שנקראו 'ג'ו' ואשר מהו לא יצאו, והופעלו נגדם גזירות מפתים שונים, בה בעת פרחו בארצות ערב ההגות היהודית. הפילוסופיה היהודית ת-פתחה כשיקפת הפילוסופיה האיסלמית... הרעיון הגזעני הופיע באירופה והתכסס ונפוץ לא רק נגד היהודים, אלא כנשק

נגיב מחפוז השכל הוא שצריך לשלוט על רצוננו

אידיאולוגי בשירות השילטון האירופי... מנות האנטישמיות היא שילת התואר 'אירופי' מהיהודי האירופי, כלומר שלי-לת השתייכותו, לגע העליון והחורתי למעמד של אחד מן 'הגועים' הנחותים. בהיראית הנוענית המתעבת מי שמסי-כים להחיל את האנטישמיות על היהודים משימט את הפרקע מתחת הטיעון נגד החלטה על הערבים, מפני שלפי הגיון האנטישמיות, אנו שמים ממש כמו הירו-דים. מסורות התרבות שלנו דחו רעיון זה. היהודים היו בנינו, ככלו כסכולותיה של החברה שלנו ונהנו מן הקיומה שגפ-לה בחלקה..."

"בהיידוס התוחים" בשנת 1972 הפיץ הסופר המצרי **תופיק אל-ח'לים** בין ידידיו את מאניפסט ההת-פכחות, שקטע ממנו מצוי בקובץ הנסקר. מאניפסט זה מהווה כתב-אישוש חסר-תקי-דים ל-18 שנות שלטון הנאצרים, פולחן האישיות של המהגי, מחדלי, וחלקס בהשלמת הסיכסוך עם ישראל. במאניפסט מצוי פירוט ניתוחי וחדשני של תולדותיה של מצרים המודרנית, הקשר שלה עם מצריים העתיקה, ותפקיד הנאצרים בהת-נקת העבר הרחוק. אל-ח'לים יורד, במא-ניפסט שלו, ממגדליהשן של איש-הרוח עד לחשבונות הפשוטים ביותר של האומה המצרית, תוך הצגת. עובדות בנוסח: "פורסם רק שהפסדי המלחמות האחרונות פילכר מוערבים בארבעה מיליארד לירות מצריות. פירושו של דבר, כפי שכבר נאמר, שאילו הוצא סכום זה על ארבעת

מי צריך את "מוסד ביאליק"? פנטסיה 2000

כי הנהלת המוסד העניקה לפני שנים רבות מיקדמה לפרופסור מסויים לסיפורת, הניצב בראש מכון סיפורתי נודע, והמשמש כעורך כתבי-עת עיוני למדע הסיפורת המופיע באחת מארצות השפלה. המיקדמה שהוענקה לאותו פרופסור, היתה עבור תרגום אנתר-לוגיה מתורגמת לעיברית מהשירה האידית, שמעולם לא ראתה אור. בימים הקרובים עומד לראות אור בעיברית הירחון הראשון בלשון הקודש מזה 2000 שנה שיוקדש לחזע ביידיש, היחון, ששמו יהיה פנטסיה 2000, עומד לפרסם סיפורים של **אייזק אסימוב**, **ארטור סי קלארק**, **בריאן אולדריס** ושאר אלילי סיפורת מדע-בידיונית. עורכו של הירחון החדש הוא **אלי טנא**. היילי היחידות הסדירות של צה"ל, והיילי המילואים, לא ימצאו בקרוב בדלפקי קטניות השק"ם את סיפורי הוצאת תרמיל, שהיא מן הסדרות המפוראות של סיפורת טובה שידעה הארץ בתולדותיה, וזאת בזכות עורכה השקדן, המשורר **ישראל הר**. הסיבה: קיצוצים במערכת הביטחון. המשורר **איר הורוביץ** עומד לפרסם בסידרה החדשה של סיפורי סימון-קריאה ספר-שיים לבנייה-נעורים בשם ספר החלום. ספרים נוספים שיראו אור בסידרה הנוכחית הם הפומא ארטא מאת **הארלד שיבל**, סרזין מאת **אונורה דה-באלזק** ושתי פניס מאת הסופר הגרמני **אובה ירהאנסן**.

הוצאת-הספרים מוסד ביאליק נוסדה על-ידי הסוכנות-היהודית בימי המנדט הבריטי, במטרה מוצהרת לפרסם תרגומים של סיפורת קלאסית לעיברית. כאשר תם המנדט הבריטי וקמה המדינה, הופקד משרד-התנייד-והתרבות על נושאים אלה, ואכן לפני כמה שנים החלה הוועדה לתרבות ולאמנות במימון תרגומן של יצירות-מופת לעיברית, וחלוקת הוצאתם לאור בין המו"לים השונים. אלא שמוסד ביאליק ממשיך להתקיים, ובראשו עומד משה גוררון, המרבה בערך עצמו, בממדים כאלה עד שבאחרונה שילם לשני עסקני-סיפורת ירושלמיים (ביניהם אחד מראשי פז"ן קלוב ביש-ראל) ממון רב, והשניים כתבו, "מונגרופיה" על מוסד ביאליק, בה קבעו על מנהל המוסד שכבר אותם, כי כוחה-העבודה שלו הוא, שיבועים-יחמישיה סוס, כפי שציטט באחרונה איש-הספר הירושלמי **י"ר אברמסקי**, באחד ממאמריו בפרוזה. בימים אלה הטיל משה גוררון על מבקר-הסיפורת **דן מירון**, לערוך עבור הוצאה זו סידרת ספרים של סיפורת מקורית, מעשה שיש בו תחרות של מוסד ציבורי (הסוכנות היהודית) במו"לים העצמאיים, המחפשים בנרות אחר, "סיפורת מקורית". אלא שהמו"לים אינם מתכוונים לעבור על כך בשתיקה, ויש כוונתם לפתוח בימים אלה במאבק ציבורי שיעמיד את מוסד ביאליק במקומו. שמועות ממיסדרונת מוסד ביאליק מפריות, אגב,